





**TIHANYI LAJOS (1885-1938)**

*Csendélet pipával* | *Still-life with Pipe, 1923*

Olaj, vászon | Oil on canvas, 56 x 45 cm  
Jelezve balra lent | Signed bottom left: L. Tihanyi 923

Kezdő ár | Starting price: 36 000 000 Ft / 100 000 EUR  
Becsérték: 50 000 000 – 70 000 000 Ft  
Estimate: 138 889 – 194 444 EUR

**PROVENIENCIA | PROVENANCE:**

- egykor a művész hagyatékában
- Jacques de la Fregonnière gyűjteményében (1938)

**KIÁLLÍTVA ÉS REPRODUKÁLVA | EXHIBITED AND REPRODUCED:**

- A magyar festészet rejtőzködő csodái. Válogatás magyar magángyűjteményekből II., Budapest, Mű-Terem Galéria, 2005. szeptember 10. – október 9., 35.
- Tihanyi Lajos. Egy bohém festő Budapesten, Berlinben és Párizsban. Budapest, Kogart, 2012. április 20. – augusztus 20., kat.: 87.
- Berlin-Budapest 1919-1933. Budapest, Virág Judit Galéria, 2016. október 25. – november 27., 111.
- Párizs-Budapest. Képzőművészeti kapcsolatok Párizs és Budapest között. Budapest, Virág Judit Galéria, 2017. október 27. – november 26., 106.

**REPRODUKÁLVA | REPRODUCED:**

- Les Chroniques du Jour, 1926. november 5., 195.
- Das Neue Frankfurt, 1928. március, 47.
- Dévényi Iván: Tihanyi. Budapest, Corvina, 1968, 38.
- Majoros Valéria Vanília: Tihanyi Lajos. Írásai és dokumentumok. Budapest, Monument-Art, 2002, kat.: 40.
- Modern magyar festészet 1919-1964. Szerk.: Kieselbach Tamás, Budapest, Kieselbach, 2004, kat.: 497.

**BERLIN**



1. Albert Gleizes: Lovasó, 1920  
Közl.: Broom, 1921. november

Az első világháborút követően a weimari köztársaság demokratikus, kozmopolita és nyílt légköre mágnesként vonzotta a hazájukból menekülő idegeneket, így Berlin nemcsak a német, hanem a nemzetközi művészeti élet egyik, ha nem a legfontosabb európai színterévé vált. A provinciális Béccsel és a még benukt Párizssal szemben, az emigráns magyar művészek is előszeretettel választották új lakhelyül a porosz fővárost. Az oroszok mellett, legtöbbször hazánkba érkeztek Berlinbe. Az 1920-as években itt telepedett le többek között Balázs Béla, Halász Gyula (Brassai), Berény Róbert, Moholy-Nagy László, Kállai Ernő, Kemény Alfréd, Péri László vagy éppen Tihanyi Lajos.

Az olyan fontos berlini kávéházak, mint a Luitpold vagy a Romanisches Café, valamint azok a jelentős lapkiadók, galériák és műtermek, mint a Der Sturm, Galerie Cassirer vagy a Galerie Möller pezsgő, szellemi élete Európa-szerte páratlanul bizonyult. Itt a 20-as évek elején az

expresszionizmus, a dada, majd később a konstruktivizmus számított a kurrens témák közé.

A sokszínű kulturális életbe a magyar emigráció is könnyen bekapcsolódott. Tihanyi portréinak többségét kávéházi spontán összejöveteleken vázolta fel, míg Moholy-Nagy László forgalmas műtermet tartott fent, ahová a németeken kívül többek között orosz, holland, lengyel művészek és értelmiségiek jártak eszmecsere, művészeti diskurzusra. Rendszeres látogatói között volt Tihanyi is, akiről Moholy-Nagy egy Hevesy Iván-nak írt levelében ekképp emlékezik meg 1920-ban: „[...] Tihanyi volt drága jó emberem. Sokat együtt voltam vele, igazán és mélyen megszerettem. [...] Van Gogh, Kokoschka, Picasso (nálunk Tihanyi) pl. külön rendszerek (őrültek), de ki mondja, hogy az őrültségük rosszabb őrültség (rendszer) a mi kollektív őrültségünkénél (rendszerünkénél). [...] Gondolom itt jól is fog menni neki (Tihanyinak), mert Kokoschkán kívül, aki bálvány már, egyetlen rendes festőjük sincs a németeknek”.

**TIHANYI BERLINBEN**

Moholy-Nagy azonban némiképp tévedett ezen a téren. Tihanyi 1920 augusztusában, néhány hónapos bécsi tartózkodást követően költözött Berlinbe. Bár a Tanácsköztársaság idején, a kataszteri bizottságban betöltött funkciója és a Balaton melletti művésztelep szervezésében

vállalt szerepe okán nem kellett bebörtönzés-től tartania, az újonnan alakuló társadalmi rend mégis inkább a távozás gondolatát erősítette benne. Egy csalódásként elkönyvelt bécsi önálló tárlatot követően, Tihanyi azzal a céllal érkezett Berlinbe, hogy Paul Cassirernél, az expresz-

zionisták egyik legjelentősebb galeristájánál állítson ki. A neves kereskedő azonban visszautasította a magyar festőt, ami nem is csoda, hiszen már ebben az időben olyan neveket képviselt, mint Otto Mueller, Emil Nolde, Oskar Kokoschka vagy éppen a Tihanyinál lényegesen







„könnyedebb” festészetet hirdető Czóbel Béla. Tihanyi ellenben eltökélten hitt abban, hogy „ha Németországban ismernék művészetét, két kézzel kapna utána” minden galerista. Végül egy kisebb, de szintén neves kiállítótérre esett a választása, s 1921 májusában önálló tárlata nyílt Ferdinand Möller galériájában.

Bár az első berlini bemutatkozás nem hozott átütő sikert Tihanyi számára, abban mindenképp segítségére volt, hogy neve ismerté vált a progresszív művészkörökben, és ezáltal több csoportos bemutatón is megfordult munkái. Fokozódó hírneve kezdetben munkakedvére is jótékonyan hatott. Ekkortájt készült szerelme, Breuer Eta csellista arcképe (1921), valamint a *Család* című alkotás, Vajda László filmforgatókönyv-író familiáját ábrázoló hármaspotré (1921), illetve 1922-es főműve, a Tihanyit műtermi környezetben ábrázoló önarckép (*Nagy*

*önarckép intérieur*, 1922). A két termékeny esztendő 1923-ban egy viszonylag csendesebb év követett. A *Csendélet pipával* című képen kívül csupán új barátja, Halász Gyula, azaz Brassai – ma csak reprodukcióról ismert – portréja ismert ebből az időszakból. Talán az átütő siker hiányával magyarázható, hogy Tihanyi alkotókedve idővel alábbhagyhatott, s miként Ferenczy Béni beszámolt arról, nem festményei eladásából, hanem „börzspekulációból” élt. Végül 1923 telén Tihanyinak elege lett Berlinből, és Párizsba utazott. Az eredetileg néhány hónaposra tervezett út azonban véglegesnek bizonyult: Berlinbe már csak műterme felszámolása végett tért vissza. Habár Tihanyi számára nem a Spree-parti város vált a legkedvesebb művészeti központtá, az emigrációban élő magyar alkotótársaival szemben, független művészként kiemelkedő sikereket ért el Herwarth Walden segítségével is.



2. Tihanyi Lajos: Nagy önarckép intérieur (Berlin, Schöneberg), 1922 Magyar Nemzeti Galéria, Budapest

## STÍLUSHATÁSOK

A berlini esztendők a kiteljesedés időszakát jelentik Tihanyi életművében. Az 1910-es években még Budapesten megkezdett programját folytatva további arcképeket készített önmagáról, híres írókról és gondolkodókról. Bölöni, Ignotus, Kassák mellett német költőket Johannes R. Becher, Leonhardt Frank, valamint a berlini nemzetközi baráti társaság tagjait rajzolta és festette. A nemzetközi avantgárd stílusokavalkádjának egyre pontosabb feltérképezését követően többféle hatás is érvényesült festészetében. Már az 1922-es *Nagy önarcképen* is figyelemre méltó, hogy a kubista-geometrikus absztrakció és a dekoratív felületkezelés Tihanyitól szokatlan mértékben van jelen az alkotáson. Mihályi Ödönnek írt leveléből azonban egyértelműen kiderül, hogy mindezt tudatosan tette a festő: „[a képen] fokozottabban sikerült mint az előbbieken a felületet egységben tartanom anélkül hogy csak ennek a problémának játékos vagy teoretikus demonstrációjává lenne”.

A korábbi portrék tördelt, „barokkosan”-expresszív karakterét Tihanyi ekkor a kubizmus irányába fejlesztette tovább. Feltételezhető, hogy ezek az új stílusjegyek főként Albert Gleizes és a purizmus hatásra jelentek meg festészetében. Ozenfant és Le Corbusier művészetét már a bécsi időszakból ismerte, hisz a két művész fotókat is kért tőle lapjuk, a *L'Esprit Nouveau* számára. S talán az sem véletlen, hogy Tihanyi Párizsba érkezését követően Gleizes-t az

elsőik között kereste fel Brassai-val műtermében. „Tihanyival az utóbbi időben több francia festőnél voltunk, legutóbb ma délután Albert Gleizesnél, aki az egyik legjobb francia festő s a legközvetlenebb, akit közülük megismertem.» A purizmus játékosága helyett 1922-ben és 1923-ban még elsősorban a nemzetközi konstruktivizmus, illetve a fotóművészetben ekkor térhódító Új Tárgylagosság inspirációja dominálta Tihanyi stílusát. A berlini nemzetközi avantgárd hatásának köszönhetően, inkább az összefoglaló formák konstruktív kezelése és a Neue Sachlichkeit mérsékelt beállításaira rimélő komponálás irányába fejlesztette egyre inkább síkgeometrikus elemekből építkező festészetét. Ennek a Berlinben kiérlelt stílusnak kiváló, szinte egyedülálló példája a *Csendélet pipával* című alkotás. Motívumait a lehető legkíméletesebben visszavezethető nézőpontokból ábrázolja a művész. Az apró részleteket elhagyja a képről: sem az abrosz redőinek játéka, sem a használati tárgyak „cizellatúrái” nem zavarják a kompozíció feszességét. Körökké, félkörökké, háromszögekké egyszerűsíti formáit, melyek így egyszerűsített súlytalanná is válnak a képen. Akárcsak a barát, André Kertész fotográfiáin a tárgyak elvesztik funkcionális, ha tetszik hétköznapi karakterüket. Egyetlen céljuk a kompozíció erősítése lesz, melyet Tihanyi nemcsak a beállítás szokatlanságával, hanem az asztallap merész kivágatszerű ábrázolásával már-már képarcchitektúrává nemesít.

## KASZÁS GÁBOR

3. Tihanyi Lajos *Csendélet pipával* (1923) című festménye, valamint André Kertész Mondrian szemüvege és pipája című fotója a *Das Neue Frankfurt 1928*. márciusi számában

